

**Openingstoespraak van de Nederlandse staatssecretaris van
Onderwijs, Mark Rutte, op de eerste dag van de conferentie
'Designing policies for mobile students' in Noordwijk op 11 oktober
2004, om 9.30 uur**

Dames en heren,

Intro (academische kwartiertje)

Hartelijk welkom op deze eerste officiële dag van de conferentie 'Designing policies for mobile students'. Als ik zo naar het programma van vandaag kijk, zie ik dat hier geen rekening wordt gehouden met het, zoals dat wordt genoemd, *academisch kwartiertje*.

Dit academisch kwartiertje is een begrip op de Nederlandse universiteiten. Het is het kwartier tussen het officiële en het werkelijke begin van een college uur. Daarin wordt het aangename met het nuttige verenigd: studenten en docenten hebben gelegenheid tot nakaarten, reflectie en verdieping. En het zorgt bovendien voor wat lucht in hun drukke programma.

Ik heb niet de illusie dat u nu direct in eigen land het academisch kwartiertje gaat invoeren. Daarvoor is misschien een complete cultuuromslag nodig. Wat ik wél hoop, is dat ik u opmerkzaam heb gemaakt op iets wat u niet kent.

Zoals uw inbreng ons Nederlanders ook de ogen kan openen.
En dat is, zo lijkt mij, de betekenis van een conferentie als deze.

Waar het om gaat, is dat we bereid zijn van elkaar te leren. En leren van elkaar, dat is het thema van het Nederlandse ministerie van Onderwijs tijdens het voorzitterschap van de EU. Het lijkt me een thema dat uitstekend bij deze conferentie past.

Leren van elkaar

Deze conferentie is niet alleen georganiseerd in het kader van het Nederlandse voorzitterschap, maar ook als onderdeel van het proces waarmee we in 1999 in Bologna zijn begonnen. Het doel daarvan – en het is goed om dat nog eens te benadrukken – is een open ruimte voor hoger onderwijs. [vertalers: European Higher Education Area]. Zo'n ruimte biedt studenten de mogelijkheid om overal in Europa te kunnen studeren en geeft afgestudeerden een grotere kans om waar in Europa ook de door hen gewenste plek op de arbeidsmarkt te vinden. Tegelijkertijd investeren we in kwalitatief hoogwaardig hoger onderwijs, dat bijdraagt aan de kenniseconomie en aan innovatie.

Formatert: Nederlandsk
(Nederland)

De voordelen van studentenmobiliteit

Ik hoef u inmiddels vast niet meer te overtuigen van het belang van studentenmobiliteit. Toch laat ik de voordelen nog eens de revue passeren.

Allereerst is een verblijf in het buitenland goed voor de persoonlijke ontwikkeling van studenten. Ze worden uitgedaagd zelf initiatieven te ontplooiën, zelfstandig te werken en eigenhandig hun weg te vinden in een vreemde omgeving.

Bovendien leren studenten zo een andere cultuur kennen. Daardoor kunnen ze beter in de Europese samenleving functioneren. Want die kenmerkt zich immers steeds meer door multiculturalisme en globalisering.

En ten slotte levert buitenlandervaring een student ook nog eens een voorsprong op de internationale arbeidsmarkt op.

Maar de voordelen gaan verder.

Tijdens een verblijf in het buitenland – zo toont onderzoek aan – ontwikkelen zij zich ook in intellectueel opzicht nog eens beter, gaat hun talenkennis er natuurlijk op vooruit, en maken zij meer kans op werk dat aansluit bij hun opleidingsniveau.

Dat wat betreft de voordelen voor *studenten*.

Maar het heeft natuurlijk óók voordelen voor de *onderwijsinstellingen*.

Instellingen boren een groter potentieel van studenten aan, kunnen selecteren op kwaliteit en profiteren van uitwisseling en samenwerking met collega-instellingen.

Tot slot heeft studentenmobiliteit ook positieve gevolgen voor de samenleving als geheel. Het stimuleert internationale contacten op uiteenlopend gebied. Door de kennis en de ervaring die studenten over een andere cultuur opdoen, dragen ze bij aan de versterking van het buitenlands beleid en aan de ontwikkeling van internationale economische betrekkingen.

Redenen genoeg dus, om werk te maken van studentenmobiliteit.

Internationaal ontbreekt het gelukkig ook niet aan de overtuiging dat het goed is voor Europa. Daardoor is het ook politiek gezien een belangrijk issue geworden. Maar de vraag blijft: wat kunnen we concreet doen om de mobiliteit te bevorderen?

Bologna

De Bologna-verklaring betekent een extra impuls voor studentenmobiliteit. Door hoger onderwijs in Europa beter vergelijkbaar te maken, wordt een van de grootste hindernissen voor mobiliteit weggenomen. Een concreet gevolg van de Bologna-verklaring is ook dat in Europese landen een bachelor/mastermodel wordt of is ingevoerd. Daardoor is het bijvoorbeeld mogelijk een bacheloropleiding in het ene Europese land te voltooien en er een masteropleiding in een ander land aan vast te knopen.

Het wordt voor studenten steeds makkelijker om een volledige of een gedeeltelijke studie in het buitenland te volgen. Binnen Europa zijn er veel ontwikkelingen om opleidingen beter op elkaar te laten aansluiten en een basisniveau te garanderen. Dit verwelkom ik van harte!

Voor optimale mobiliteit moeten immers overstapmogelijkheden en aansluitingen van de Europese opleidingen beter worden. De afstemming van kwaliteitszorg door het overkoepelend netwerk van Europese kwaliteitszorgorganisaties, de ENQA, en aan het Europees Consortium voor Accreditatie, het ECA, kan hierbij als voorbeeld dienen.

De student

Laten we ons eens verplaatsen in de toekomstige studenten. Wat hebben die nu nodig om mobiel te kunnen zijn?

Studenten willen in de eerste plaats natuurlijk informatie. Informatie over opleidingen, over instellingen en over studiestelsels. Dan willen ze verder dat de opleidingen van goede kwaliteit zijn en naadloos aansluiten bij wat ze in eigen land kunnen volgen. En ze willen uiteraard beschikken over de faciliteiten om grensoverschrijdend te kunnen studeren.

U en ik moeten beleid maken dat op deze wensen aansluit. Vandaar deze conferentie. Met als centrale vraag: tegen welke hindernissen lopen beleidsmakers op als ze studenten dat willen bieden wat ze nodig hebben. Het blijkt dat zich op twee belangrijke terreinen van die belemmeringen voordoen. Op het terrein van de studiefinanciering en op dat van de onderwijsvergelijking.

De studiefinanciering

Eerst de studiefinanciering.

De ministers van de Bologna-verklaring hebben benadrukt dat het kunnen meenemen van studiefinanciering van groot belang is voor vergroting van de mobiliteit. Zij spannen zich daarom in om nationale beurzen en leningen te verstrekken voor buitenlandse opleidingen. Paradoxaal genoeg zijn het juist de landen van de Europese Unie die daar mee problemen zullen ondervinden. Dat komt door uitspraken van het Europese Hof van Justitie en een steeds verdergaande invulling van het begrip 'Europees burgerschap'. Die hebben er namelijk voor gezorgd dat steeds meer Europeanen aanspraak maken op voorzieningen voor studiefinanciering in een ander EU-land dan waaruit ze afkomstig zijn. Dat leidt tot dubbele aanspraken en tot druk op publieke middelen.

Steeds vaker moeten studenten van buiten de eigen landsgrenzen financiering krijgen, waardoor de uitgaven voor studiefinanciering hoger en hoger worden.

Ik denk dat we op het gebied van studiefinanciering tot afspraken zullen moeten komen. Deze conferentie is een belangrijke eerste stap om met elkaar over deze problematiek in gesprek te komen. Straks zal de heer Achim Meyer auf der Heyde u er meer over vertellen. Bovendien worden er vanmiddag workshops gehouden waarin deze problematiek wordt geschetst en die misschien zelfs al de aanzet geven tot mogelijke oplossingen.

De onderwijsvergelijking

Dan het tweede thema. Voor een open ruimte voor hoger onderwijs moeten we zorgen voor meer transparantie van opleidingen en opleidingsinstituten.

Transparantie van Europese onderwijssystemen was een van de drijfveren achter de Bologna-verklaring. Die transparantie is noodzakelijk voor de open ruimte voor hoger onderwijs en voor studentenmobiliteit. Die transparantie krijgen we door het onderwijs te organiseren in bachelor, master en doctoraat. Verder is ook de kwaliteitszorg van belang. En dan vooral de externe kwaliteitszorg en de internationalisering daarvan. De eerder genoemde ENQA en de ECA spelen daarin een cruciale rol.

Of het nu gaat om programma's die grensoverschrijdend zijn, de zogeheten joint programs, of om certificaten die door instellingen gezamenlijk worden afgegeven, de joint degrees, in beide gevallen moet

de kwaliteitszorg die nationaal wordt verlangd efficiënt en helder worden geregeld. Eén van de werkgroepen van vandaag houdt zich daar speciaal mee bezig.

Iets anders is de transparantie op het niveau van de instellingen zelf. Hoe kunnen we onderscheid maken tussen de 4000 instellingen in Europa? Hoe kan een potentiële student uit China zijn weg in het Europese hoger onderwijs vinden? Studenten kunnen natuurlijk afgaan op wat ze toevallig gehoord hebben, maar dat is inderdaad niet meer dan toeval.

Naamsbekendheid is prima, maar ook minder bekende instellingen, kunnen heel goed mensen opleiden die een waardevolle bijdrage aan de maatschappij leveren. Ik pleit daarom voor een typologie van instellingen, een soort classificatie, die een pijler kan zijn in een transparant bouwwerk voor de open ruimte voor hoger onderwijs. Ook over het hoe en waarom van dit onderwerp buigt zich op deze conferentie een workshop.

Dames en heren,

Stelt u zich het volgende voor. De dochter van een Pool, groeit op in Duitsland, volgt daar een bachelorstudie, haalt haar master degree in Londen, haar doctoraat aan de universiteit in Bologna en vindt een prachtbaan bij een multinational uit Finland. Een dergelijk studieverloop is nu misschien nog een uitzondering, maar zal in de toekomst veel vanzelfsprekender zijn. Wanneer dat moment eenmaal is aangebroken, zijn we een flink stuk opgeschoten met de Europese integratie.

Studentenmobiliteit móét, daar is iedereen van overtuigd, en daarom moeten we werk maken van het opruimen van de obstakels die haar in de weg staan. Waar een wil is, is een weg, zeggen we in Nederland. Deze conferentie is daarvan een bewijs. Ik heb er alle vertrouwen in dat deze conferentie en toekomstige conferenties het geschetste ideaal stap voor stap dichterbij zullen brengen. De uitkomsten van wat we nu hier in Noordwijk bespreken, kunnen we alvast gebruiken voor de ministersconferentie in Bergen in mei volgend jaar.

Ik hoop daarom dat het een productieve conferentie mag worden, waarop we veel van elkaar leren.

Want neem nou ons academisch kwartiertje...

... als studenten van buiten Nederland daarvan horen, dan komen ze vast in groten getale deze kant op!

Ik dank u voor uw aandacht en wens u een nuttig en aangenaam vervolg van deze conferentie.